

**EBU'L-BEKÂ EL-KEFEVÎ'NİN TUHFETÜ'Ş-ŞÂHÂN'INDA BULUNAN MANZUM BİR
NASİHATNAME: NESÂYİH-İ MÜLÛK**

İn Ebu'l-Bekâ Al-Kefevî's Tuhfetü'ş-Şahân A Verse Advice Text : Nesâyah-i Mulûk

Fatih YAMAN¹

¹ Doktora Öğrencisi, Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk İslam Edebiyatı Ana Bilim Dalı, fyaman-84@hotmail.com, orcid.org/0000-0002-9154-3128.

Araştırma Makalesi/Research Article

Makale Bilgisi

Geliş/Received: 02.03.2023

Kabul/Accepted: 10.04.2023

DOI:10.20322/littera.1258885

Anahtar Kelimeler

Ebu'l-Bekâ el-Kefevî,
Tuhfetü'ş-şahân, Nesâyah-i
Mülûk, mesnevi

ÖZ

17. asır Osmanlı İslam âlimlerinden Ebu'l-Bekâ el-Kefevî Arap grameri, tefsir ve fıkıh gibi alanlarda eserler vermiştir. İslami ilimler sahasında eser veren Kefevî'nin hayatı ile ilgili ayrıntılı bilgi bulunmamaktadır. Kefevî'nin ilmihal türündeki mensur eseri *Tuhfetü'ş-Şahân*'ın son bölümünde yer alan manzum Nesâyah-i Mülûk adlı kısa mesnevi çalışmamızın konusunu oluşturmaktadır. Bu çalışmanın giriş bölümünde Türk edebiyatındaki siyâsetnâme ve nesayih türü eserlerle ilgili açıklama yapılmıştır. Daha sonra şair ve eserleri ile ilgili bilgi verilmiş ve mesnevi dil ve imla açısından incelenmiş; eser vezin, kafiye ve nazım şekli gibi yönlerden değerlendirilmiştir. Son bölümde ise eserin çeviriyazı metni ve günümüz Türkçesiyle nesre çevirisi verilmiştir.

Keywords

Ebu'l-Bekâ el-Kefevî,
Tuhfetü'ş-şahân, Nesayih-i
Mülûk, masnavi

ABSTRACT

Ebu'l-Bekâ el-Kefevî, an Islamic scholar of the 17th century Ottoman state period, produced works in fields such as Arabic grammar, tafsir and fiqh. There is no detailed information about the life of Kefevî, who published works in Islamic sciences. Kefevî's short masnavi named Nesâyah-i Mülûk, which is prose on the catechism genre and located in the last part of Tuhfetü'şahân, is the subject of our study. In the introductory part of the study, an explanation is given about the works of politics and nesayih type in Turkish Literature. Afterwards, information about the poet and his works were given and the masnavi was examined in terms of language and spelling; The work was evaluated in terms of meter, rhyme and verse. In the last part, the transcription text of the work was prepared. The couplets are given in the text by turning them into prose in today's Turkish.

Atıf/Citation: Yaman, F. (2023), "Ebu'l-Bekâ el-Kefevî'nin Tuhfetü'ş-Şahân'ında Bulunan Manzum Bir Nasihatname: Nesâyah-i Mülûk", *Littera Turca, Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature*, 9/2, 366-394.

Sorumlu yazar/Corresponding author: Fatih YAMAN, fyaman@hotmail.com

GİRİŞ

Siyâsetnâmeler, devlet adamlarına bilgi vermek ve devlet yönetiminde dikkat edilmesi gereken konularda önerilerde bulunmak için yazılan eser ve bu türdeki kitapların oluşturduğu edebi türdür. Siyâsetnâme türü eserler nasîhâtü'l-mülûk, âdâbü'l-mülûk, tuhfetü'l-vüzerâ gibi adlarla anılır. Siyâsetnâmelerde devlet yönetiminin temel ilkeleri, yöneticilerde bulunması gereken vasıflar, devlet yönetiminde yapılması ve yapılmaması gereken davranışlar, tayin ve denetim, beytülmal idaresi, yöneticilerin halka ve Allah'a karşı sorumlulukları gibi konulara ağırlık verilir. Bu konular işlenirken ayet ve hadislerden yararlanılır ve geçmişte yaşanan olaylardan örnekler verilir (Adalıoğlu, 1998, s. 304).

Siyâsetnâmeler bir yönüyle insanlığın ortak mirasıdır, müslüman tarihçi, devlet adamı ve bilginler tarafından İslami bir bakış açısıyla kaleme alınmış büyük birikim mahsulü eserlerdir (Okumuş, 2021, s. 457).

Nasihâtname tarzında yazılmış olan siyâsetnâme türündeki eserle yönetim ile alakalı bilgi sahibi olan aydın kimseler devletin yönetim sahaları hakkında çok sayıda öğüt vermişlerdir. Bu türdeki eserlerde devletin hangi usuller çerçevesinde yönetilmesi gerektiği ile ilgili nasihatler yer almaktadır (Bilgin, 2021, s. 80).

Hız Peygamber döneminde çeşitli yöneticilere gönderilen mektuplar veya sözlü nasihat ve uyarılar bu türün başlıca kaynağını oluşturmaktadır. Dört halife döneminde özellikle Hz. Ali'nin bir yöneticiye gönderdiği hacimli mektup, türün ilk örneklerindedir. Ardından Emevi ve Abbasi yönetimlerinde yöneticiler için türe kaynaklık eden çeşitli eserler bulunmaktadır. Karahanlı dönemi Yusuf Has Hacib'in(1069-1070) *Kutadgu Bilig* isimli eseri birçok konunun yanı sıra siyasi konuları da muhteva bir eserdir. Selçuklu döneminde Farsça yazılan en önemli siyâsetnâmeler; Nizamü'l-mülk'ün *Siyâsetnâme'si*, Keykavus b. İskender'in *Kâbusnâme'si* ve Gazalî'nin *Nasîhatü'l-mülûk*'udur. Osmanlı Devleti döneminde tercüme eserler zamanla yerini telif eserlere bırakmıştır. Kapsamlı bir araştırma yapılmasa da 200 civarı siyâsetnâme kütüphane kayıtlarında bulunmaktadır (Adalıoğlu, 1998, s. 304). Kuruluş ve yükselme dönemi Osmanlı Devleti'ndeki başta hükümdar olmak üzere toplumsal sınıf ve zümrelerin görev ve sorumluluklarını ifade eden siyâsetnâmeler önemli referanslardır (Altay, 2011, s. 1796). Zamanla devlet idaresinde aksaklıklar artmış ve devlet, kuruluş ve yükselme dönemlerinin ardından duraklama ve gerileme dönemlerine girmiştir. Osmanlı Devleti 17. asırda duraklama dönemini yaşarken devletin içinde bulunduğu durum edebiyata yansımış ve idarecilere yol göstermek amacıyla yazılan siyâsetnâmelerin sayısı bir hayli artmıştır (Öztürk, 2022, s. 1).

Klasik türdeki siyâsetnâmeler yanında tarih, edebiyat, ahlâk ve tasavvufu ilgili eserlerden bazılarında siyâsetnâmelerin konusuna giren meseleleri ele alan bölümler bulunmaktadır (Yılmaz, 1998, s. 307). Bu bağlamda makalenin konusunu oluşturan Ebu'l-Bekâ el-Kefevî'nin 17. asrın son diliminde kaleme alınan *Manzum Nesâyih-i Mülûk* isimli mesnevisi, mensur bir ilmihal kitabı olan *Tuhfetü's-Şâhân*'ın sonunda yer almaktadır.

1. Ebu'l Bekâ el-Kefevî'nin Hayatı ve Eserleri

Aslen Kırımlı olan Ebu'l Bekâ el-Kefevî'nin hayatı hakkında kaynaklarda fazla bilgi yoktur (Kılıç, 1998). Aslen Kırımlıdır ve asıl adı Eyüp'tür. Babası Kefe müftüsü Şerif Musa Efendi'dir (Bursalı Mehmed Tahir Efendi, t.y., s. 307). Tahsilini Kefe'de tamamlayıp uzun süre burada müftülük yaptıktan sonra Sadrazam Derviş Mehmed Paşa'nın daveti üzerine İstanbul'a gitmiştir (Süreyya, 1996, s. 502). Önce Birgi, ardından da Filibe kadılığına gönderilmiştir (Tarık, 2019, s. 573). Filibe'deki görevi sırasında yapılan bir şikâyet üzerine IV. Mehmed tarafından Kefe'de ikamete mecbur edilmiş ve on yıllık sürgünün ardından önce İstanbul yakınındaki İstinye'ye oradan da İstanbul'a gelmiştir (Tarık, 2019, s. 574). Bir süre sonra burada vefat etmiş ve Eyüp Sultan Türbesi yanına(Hz. Hâlid türbesi bitişiğine) defnedilmiştir (Bursalı Mehmed Tahir Efendi, t.y., s. 307). *Tuhfetü's-Şâhân* adlı eserinin Süleymaniye Kütüphanesi'ndeki bir nüshasının (Şazeli, nr. 152) baş tarafında yer alan biyografisinde ölüm tarihi 1095 (1684) olarak verilmiş olup *Sicill-i Osmanî*'de aynı yılın Safer ayında vefat ettiği kaydedilmektedir. Diğer bazı kaynaklarda ise bu tarih 1094 (1683) olarak geçmektedir (Kılıç, 1998).

Eserleri:

El-Külliyât (isnad'da "el" takıları küçük yazılıyor)

El-'Udde 'inde Külli Şidde

Hâşiye-i Vaziyye

El-ikdü'l-Ferîd

Şerhu Kasîdeti'l-Bürde

Şerhü'l-Binâ

Vasiyetnâme

Tuhfetü's-Şâhân

Mulahhasu Ebi'l-Bekâ

Kefevî, kadılık ve müftülük yapmış, İslami ilimlerde kendini geliştirmiş bir bilgin ve şairdir. 17. asır Osmanlı Devleti'nde genel anlamda devlet idaresinde işlerin bozulmaya başladığı duraklama devrine denk gelmektedir. Kefevî bir şikâyet sonrasında sürgün cezası alıp on yıl mecburi ikamete mahkûm edilmiştir. Şair eserinde cahillerin güç sahibi olup âlimlerin alçaklığa mahkûm oluşunu, rüşvetin geçer akçe olmasını ve toplumdaki bu haksızlıkların en nihayet Allah'ın gazabına sebep olacağını söylemektedir. Eldeki bu bilgiler ışığında şairin hayatı hakkında çok bilgi sahibi olmasak da ruh dünyası ile ilgili söylenebilecek şeyler vardır. Şair ve kadılık vazifesini yaparken verdiği bir hüküm sebebi ile şikâyet edilmiş ve kendince haksız yere cezaya mahkûm olmuştur. Bu ruh hali ile devletin içindeki yönetim zaafalarını dile getirmiştir.

1.1. Tuhfetü's-Şâhân Hakkında Genel Bilgiler

Türkçe bir ilmihal kitabı olan eserde özellikle namaz ve oruç gibi ibadetler yanında akaid, ef'al- i mükellefin, helal ve haramlar, ahlak ve adap, alışveriş, evlenme, ehl-i zimme, cihat, elfaz-ı küfür, hükümdarlara tavsiyeler gibi konulara yer verilmiştir (Kılıç, 1998). Eserin çeşitli baskıları vardır. Eser iki kez matbaada basılmıştır. (İstanbul 1258, Bulak 1264) . Ramazan Tarık yaptığı araştırmada 24 yazma nüshaya ulaşmıştır (Tarık, 2019, ss. 576-579). Eserle ilgili bu kadar nüsha bulunması Osmanlı 17. asır medreselerinde okutulduğu veya muteber bir kaynak olarak görüldüğü düşüncesini akla getirmektedir.

Sade bir üslupla yazılan eserin ilk bölümü akâidle ilgilidir. Daha sonra da ibadetlerin genişçe ele alındığı ve özellikle namaz konusu üzerinde durulduğu görülmektedir. Eserin devamında muamelât konularına fazla yer verilmemesi ve insanın günlük hayatta karşılaşabileceği alışveriş gibi durumları ele almakla yetinilmesi eserin ilk bakışta dikkat çeken özelliklerindedir (Aydın, 2009, s. 15). Kitabın son bölümünde ise hükümdarlara dinî ve dünyevi nasihatlere yer verilmiştir. Mensur bir ilmihalin sonunda yer alan ve mesnevi nazım şekli ile kaleme alınan bu bölüm "Manzûme-i Nesâyah-i Mülûk" başlığı ile yer almaktadır.

1. Nesâyah-i Mülûk

Manzûm Nesâyah-i Mülûk, Ebu'l-Bekâ el Kefevî'nin *Tuhfetü's-Şâhân* adlı ilmihal türü eserinin son bölümünde yer alan mesnevi nazım şekliyle kaleme alınmış bir nasihatnâmedir. Şaire ait bu eserin çeşitli kütüphanelere kayıtlı nüshaları araştırılmış ve bunlardan Çorum¹, Manisa² ve Ankara³ nüshalarında Nesâyah-i Mülûk'un bulunduğu görülmüştür. Yapılan çalışmada tenkitli metin kurulurken Çorum nüshası (İstinsah tarihi H 1705) esas alınmıştır. Vezin ve anlam ile ilgili zorluklarda ise Manisa nüshası (İstinsah tarihi H. 1702) kullanılmış, bir düzeltme yapılmışsa dipnotta belirtilmiştir. Ayrıca Çorum nüshasında bulunmayan iki beyit de Manisa nüshasından alınarak esere eklenmiştir.

Eserin giriş bölümünde şair öğütlerinin önemini vurgular ve bu nasihatlerin dinlenmesi ile bilgelik şarabının içilebileceğini söyler. Devlete karşı isyan edilmemesi ve gururun kötülüğünü anlatarak söze başlar. Güzel ahlakın korunması ve elden geldikçe Allah uğruna savaşılmasını öğütler. Yöneticilerin sahip olması gereken vasıflardan bahseder, eğlenceye düşkün olmanın devleti yok edeceğini belirtir. Girişilen işlerde engeller çıksa da vazgeçilmemesi gerektiğini savunur. Düşmanlık etmemeyi, sıkıntılı durumlara sabrı, kimsenin eksiklerini araştırmamayı, kimseye eziyet etmemeyi öğütler ve bu öğütlere uyulursa yöneticiler arasında üstün bir mevki kazanılacağını söyler. Hz. Peygamber'in şeriatına uygun davranılması gerektiğini, kuralların şahsi çıkarlar uğruna saptırılmamasını, adaleti kaybetmemeyi öğütler. Ayrıca iyilikte de ölçülü olunması gerektiğini belirtir. İsrraftan, özellikle devlet malındaki savurganlıktan kaçınılması gerektiğini söyleyip mahkemelerde verilecek kısas, sürgün ve hadd gibi cezalarla ilgili açıklamalar yapar. Yöneticilerin saraylarına kapanmaması gerektiğini halkın arasına ara sıra karışmanın faydalı olduğunu anlatır. Güven ve bayındırlık için ticaretle uğraşanlara değer verilmesini

¹ Ebû'l-Bekâ Eyyûb b. Mûsâ el-Hüseynî el-Kefevî, Şâhan, Çorum Hasan Paşa İl Halk Kütüphanesi, 19 Hk 4343

² Ebû'l-Bekâ b. Abd el-Bâkî el-Hüseynî, Tuhfetü's-Şâhân, Manisa İl Halk Kütüphanesi, 45 Hk 5859.

³ Ebû'l-Bekâ' Eyyûb b. Mûsâ el-Kâdî, Tuhfetü's-Şâhân, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Mil Yz A 8451/1.

tavsiye eder. Şehvetin ömrü kısalttığını ve insanı güçsüz bıraktığını, çok konuşmanın da insanı değersizleştirdiğini söyler. Burada ilmin ve âlimlerin önemini vurgular. Fakat toplumda bilgiye ve bilgiliye değer verilmediğine değinip, makam mevki sahibi kişilerin cehaletine dikkat çeker. Âlimlerin azalması ve değersizleşmesinin dünyanın yıkılmasına sebep olacağını savunur. Yöneticilere, cahillerle değil âlimlerle iş tutmaları gerektiğini öğütler. Devamında rüşvetin toplumda çok yaygınlaşmasından, artık normal bir iş gibi karşılanmasından şikâyet eder. Dinimizde rüşvetin yasaklandığını ve insanların bazı durumlarda aldıkları hediyenin de aslında rüşvet olduğunu hatırlatır. İşi ehline vermek gerektiğini ama artık yaşadıkları dönemde işlerin iyi gitmediğini belirtir. Âlimlerin aşağı, cahillerin yüksek konumlarda olmasını eleştirir ve ahirette durumunun tam tersi olacağını vurgular. Son bölümde ise Allah'tan af ve mağfiret dileyerek eseri sonlandırır.

1.1. Eserin adı

Eserin adı çalışmada kullandığımız Çorum Hasan Paşa nüshasında *Manzûm Nesâiyih-i Mülûk* olarak geçmektedir. “Yöneticilere nasihatler” anlamı eserin içeriği ile uyumludur. Ayrıca eserin Manisa ve Ankara nüshalarına da bakıldığında başlığın “Vesâiyih-i Mülûk” şeklinde olduğu görülmüştür. “Yöneticilere vasiyetler” anlamı ve eserin içeriği ile kısmen uyumlu olmakla birlikte çalışmada Çorum nüshası esas alındığı için başlık Nesâiyih-i Mülûk olarak belirlenmiştir. Ayrıca eserin son bölümünde şair eseri için sözlükte “gazete ve resmî dâirelerde önemli olayların kaydedildiği kâğıt veya defter” anlamlarına gelen cerîde ifadesini kullanmıştır.

1.2. Dil ve üslup

Eser, nasihat ve bilgi verme amacı gütmesi sebebiyle sade bir dille yazılmıştır. Bunun bir neticesi olarak sanatlı bir yapıya sahip değildir. Bazı bölümlerde şair söz sanatlarından yararlanmıştır.

Verdiği nasihatleri bir şaraba benzetmiş ve hikmetlerin alınıp içilmesi yani bilgilerin alınıp hayatında kullanılması gerektiğini belirtmiştir. Beyitte teşbih sanatı kullanılmıştır:

Sana pendüm budur kim gûş eyle
Câm-ı hikmetden anı nûş eyle (1)

Şair bu beyitte cevap beklemekten ziyade manayı pekiştirerek istifham sanatını kullanmıştır:

Olmasa ol tevârih-i tâli
Şâhlar ahvâlin ola mı sâmi (10)

Beyitte anlatılanlar bir hadise dayandırılmıştır. “Hakiki âlimler peygamberlerin varisleridirler.” Hadis-i Şerifin metni verilmemiş fakat anlamına yer verilmiştir. İktibas sanatı kullanılmıştır (*Buhari, İlm, 10; Ebû Davut, İlm, 1; Tirmizi, İlm, 19; İbn Mace, Mukaddime, 17*):

Ulemâ vâris-i nebiyy-i Hudâ
Ulemâ mürşid-i tarîk-ı hüdâ (41)

Baş ve ayak sözcükleri ile toplumdaki insanların statüleri kastedilmiştir. Ahlaklı ve yüksek mevki sahibi olması gereken insanlar hak ettikleri makamlara gelememekte, bununla birlikte vasıfsız ve ahlaksız insanlar ise yönetici sınıfına dâhil olup toplumda statü ve zenginlik kazanmışlardır. Şair bunu ifade ederken mecaz-ı mürsel sanatını kullanmıştır:

Baş ayag oldı hem ayaklar baş
Halk-ı 'âlemde cehl olupdur fâş
Şair kimi bölümlerde rüşvet alıp verenlerle ilgili istihza ve hakaret ifadeleri de kullanmıştır. Şairin ifade ettiği biçimde mahşer günü bütün insanlığın karşısında gülünç bir durumda bulunacaklarını ifade etmiş ve bu dünyada işleri rast gitse de sonunda hak ettikleri muameleyi mahşer meydanında göreceklerini vurgulamaktadır:

Dikeler makadına bir sancak
Böyle dir şöhreti anun ancak

1.3. Nazım Şekli ve Edebi Türü

Manzûm Nesâyih-i Mülûk mesnevi nazım biçimi ile yazılmıştır. Mesnevi türü nazara alındığında kısa bir mesnevi olan eser 94 beyitten oluşmaktadır. Klasik tertip unsurları genel olarak bulunmamaktadır. Eser tevhid ve münacatla başlamamış, na't ve sebep-i telif gibi kısımlar da bu kısa mesnevide yer almamış, doğrudan konuya girilmiştir. Eserin sonunda kısa bir dua ve münacat bölümü bulunmaktadır. Şair eserde mahlas kullanmamıştır.

Konusu itibarıyla bir siyâsetnâme sayılabilecek eser, başlıkta da ifade edildiği gibi yöneticilere nasihatler ihtiva eden bir nasihatnâmedir. Eserin ilk beytinde "Saña pendüm budur kim güş eyle" (b. 1-1) ifadesi ile nasihatler sıralanmaya başlanmıştır. Türk edebiyatında özellikle ulema sınıfının yöneticilere bu tarz eserler verdikleri makalenin giriş bölümünde açıklanmıştır.

1.4. Vezin ve Kafiye

Eser aruz vezni ile yazılmıştır. Hafif bahrinde bulunan kısa bir kalıp olan "feilâtün mefâ'ilün feilün" kalıbı kullanılmıştır. Bu kalıbın bir özelliği olan ilk tefilenin "fâ'ilâtün" ve son tefilenin de fa'lün şeklinde kullanımına sıkça başvurulmuştur. Şair vezni kullanmakta başarılı görülmüş bununla birlikte az sayıda mısradaki veznin aksadığı yerler dipnotta belirtilmiştir. Vezne müdahale edilen yerler köşeli parantezle belirtilerek düzeltmeler yapılmıştır.

Ayrıca eserde kafiye ve redif başarılı bir şekilde kullanılmıştır. Genelde tam ve zengin kafiye kullanılmıştır. "Yemin" ve "emin" kelimeleriyle tunç kafiye örneği bulunmaktadır. (b. 29)

Nakz-ı ahd itme gözle hıns-ı yemîn
Tâki milkîn fesâddan ola emîn (32)

1.5. Nüsha Tavsifi

1.5.1. Çorum Hasan Paşa İl Halk Kütüphanesi 19 Hk 4343/1

Çorum Hasan Paşa İl Halk Kütüphanesi 19 Hk 4343/1 numarada bulunan 394 varaklık metnin 368a-371b varakları arasında bulunmaktadır. Nüsha; şemseli, zencirekli, miklebli çok yıpranmış siyah meşin ciltlidir, yıldız filigranlı krem rengi kağıt üzerine harekeli nesih hattı ile yazılmıştır. Her sayfada 13 satır bulunan nüsha 200x145, 155x92 ölçülerindedir. H. 1118 tarihinde istinsah edilmiştir. Eserin baş kısmında fihrist bulunmaktadır. Eserin içinde Çorum Müftülüğü Vakıf Mührü bulunmaktadır. Metin kurulurken bu nüsha esas alınmıştır.

1.5.2. Manisa İl Halk Kütüphanesi 45 Hk 5859

Manisa İl Halk Kütüphanesi 45 Hk 5859 numarada bulunan 246 varaklık metnin 243b-246b varakları arasında bulunmaktadır. Nüsha; çaharkuşe, sihay meşin, salbek şemseli, vişne rengi meşin ciltlidir, serlevha ve mihrabiye müzehhebdir. Söz başları duraklar ve cetveller kırmızıdır. Her sayfada 15 satır bulunan nüsha 285x190, 202x117 ölçülerindedir. H. 1115 tarihinde istinsah edilmiştir. Eserin baş kısmında fihrist bulunmaktadır. Eserin konusu İslam dini ve fıkıh olarak geçmektedir.

2. Metnin Çeviriyazısı

MANZÜME-İ NEŞÂYİH-İ MÜLÜK

feilâtün mefâilün feilün

1 Saña pendüm budur kim⁴ güş eyle [368a]

Câm-ı hikmetden anı nüş eyle

Sana nasihatim budur ki dinleyesin, bilgelik kadehinden onu içesin.

Key şaşkın olma devlete mağrūr

Ki olupdur gurūr fi' l-i ğarūr

Sahip olduğun devletle gurura kapılma çünkü gurur insanı aldatan bir iştir.

Hıfz idüp hem cemil-i ahlâkı

Ƙıl⁵ anuñ ile seher⁶ âfâkı

Güzel ahlakı koruyarak onun ile ufukları aydınlık kıl.

Ƙuvvet olduğça itme terk-i cihād

Olsun ' ahdüñde nice fetḥ-i bilād

Gücün yettikçe Allah yolunda savaşmaktan geri durma, senin devrinde birçok beldeler fethedilsin.

5 ' İzzet-i dîn-i Haḫḫ'ı eyle refi'

Mülk-i İslām'ı eylegil tevsî'

Hak din olan İslam'ın saygınlığımı yücelt ve İslam memleketini(topraklarını) genişlet

⁴ kim: ki Ç

⁵ kıl: +musaḫḫar M

⁶ seher: -M

Buña eyle⁷ medâr himmetüni

[368b]

Muḥkem it böyle dîn ü devletüni

Bütün gayretini ve emeğini bu yolda harca, bu işe vesile et. Din ve devletini böylece sağlamıştır.

Çankı şâh itdi şugl-i çeng ü rebâb

Saltanat ḥânesine virdi ḥarâb

Hangi hükümdar eğlence ve çalgı çengi işleriyle uğraştıysa, o saltanat evine zarar vermiştir.

İstimâ^c -ı ṭanîn-i tiğ ü teber

Sem^c -i pâkinde ide her dem⁸ eşer

Kılıç ve balta çınlamasının işitilmesi, (onun) temiz kulağında her vakit bir etki bırakır.

Hem olup rây-ı fikründe muşib⁹

Aşl-ı hilkatde olmuş ola naşib

Fikirleri ve tercihlerinde doğuştan doğru kararlar verir, bu ona Allah tarafından nasip edilmiştir.

10 Olmasa ol tevâriḥi¹⁰ ṭâlî^c

Şâhlar aḥvâlin ola mı¹¹ sâmi^c

Tarihleri bahtlı olmasaydı insanlar o hükümdarların ne durumda olduklarını duyar mıydı?

Bir işe eyleseñ ^c azîmet ü ^c azm

Cüz³-i şey³le itme terk ü cezm

Bir işe fevkalade önem verip ona kesin karar verdikten sonra artık küçük bir engelden dolayı hemen vazgeçme.

Bunca zahmetle cem^c olan âlât

Lâyîk olmaz ki fevt¹² ola fevvât¹³

Bu kadar uğraş ve çaba ile bir araya gelen parçaların dağılması ve kaybolması kabul edilemez bir şeydir.

⁷ eyle: -M

⁸ her dem ide: ide her dem Ç

⁹ Mısrada vezin bozuktur.

¹⁰ tevâriḥ: -M

¹¹ ola mı: olası M

¹² fevt: ^c avkıla M

¹³ fevvât: vefât M

Olmasa 'azm ü cezme ger maqrûn¹⁴

Küll-i emr bu kıata merhûn

Her iş çaba ve isteğe bağlı ve rehindir. İstek ve çabasız (maksuda) kavuşma olmaz.

İtme bî-fâ'ide¹⁵ lecâc 'inâd

Tâ ki kıahr olmaya bu deñlü 'ibâd

Düşmanlıkta inat etmenin bir faydası olmaz üstelik bu gibi insanlar üzüntü ve sıkıntı içinde kalırlar.

15 Hem daği eylegil şedâide şabr

Nefs-i 'accâle eyle şabrile cebr¹⁶

Hem de sıkıntılı durumlara sabret ve aceleci nefsinin sabretmesi için zorla.

Kimsenüñ 'aybın eyleme tefîş

Virme anuñla kıalbiñe teşvîş

Kimsenin eksik ve kusurlarını araştırma, bununla gönlünü bulandırıp karıştırma.

Sitem¹⁷ ü zülmi görmegil lâyıķ

Şâhlar içre olasın fâyıķ

Kızgınlık ve eziyeti kimseye lâyıķ görme böylece hükümdarlar içinde yüce bir yerin olsun.

Dâ'imâ şer'-i Ahmed'i gözet

Tâ ki ol günde anı Hâķķ'ı gözet

Her zaman Hz. Muhammed'in şeriatına göre davran böylece adaletli davranmış olursun.

Dîni tâbi' kılan hevâsına

'Âķıbet uğradı belâsına

Dinî emirler ve yasakları arzu ve isteklerine göre uyarlayanlar sonunda musibet ve sıkıntılara uğradılar.

20 Ğayra hem nefsile seđi oluñuz

[369a]

Lîke anda 'adâleti bilüñüz

Başkalarına ve kendinize karşı dosdoğru olunuz, böylece adaleti kaybetmezsiniz.

¹⁴ maqrûn: tüven Ç

¹⁵ itme bî-fâ'ide: bî-fâ'ide itme Ç

¹⁶ -Ç

¹⁷ sitem: şetm M

İ' tidāl üzre olmasa ihsân

‘ Ākıbetdür¹⁸ nedâmet ü hüsrân

İyilik ve cömertlikte ölçülü olunmazsa sonunda pişmanlık ve zarar vardır.

Beytü'l-mâlı şaķın eyleme isrâf

Mâl-ı hâşuñ da kıılmağıl itlâf

Devlete ait mallarda asla israf etme, kendi malında da gereksiz yere harcama yapma.

Ṭama‘ -ı nâsa malı bâ‘ iş odur

Sebeb-i fitne-i havâdiş odur

İnsanların kıskanmasına sebep olan mal budur, karışıklığa sebep olan haberler bunlardır.

Ḳan dökülmekde key delil olma

Hâzer it tu‘ me-i sa‘ ir olma

İnsanların ölüm ve yaralanmasına kılavuzluk etme, dikkat et cehennem ateşine doyanlardan olma.

25 Hün-ı nâhaķ idene eyle kışâs

Meger ‘ afuvlı eyle¹⁹ ola ħalâş

Haksız yere kan dökene misilleme ile ceza ver, ya da onu affet ve kurtulsun.

Eyle ħadd-i iķâmetin teşrîf

Müstevî gör eger vazî‘ -i şerîf

Hadd cezası verileceği zaman erteleme, alçak ve değersiz biri ile soylu ve şerefli olanı bir tut.

Def -i eşrâr nefy ü kayd-ı ħab[i]s

Def olunmazsa²⁰ itme ħatl-i nef[i]s

Kötülükleri kovmak için sürgün et ve kötü huyluları tutukla, kovmak ve uzaklaştırmak çare olmazsa da onları öldürme.

¹⁸ ‘ ākıbetdür: aķiridür M

¹⁹ ‘ afuvlı eyle: ‘ afvuñile M

²⁰ olunmazsa: olunursa M

Kaṭ' -1 ' uzv ile eyle def' -i fesâd

Mündefi' olmaz ise kaṭl eyle dâd

Bir organını kesmekle karışıklığın önünü al, eğer savuşturamazsan adalet ve doğruluk için ölüm cezası ver.

Böyledür muḳteżâ-yı şer' -i mübîn

' Ulemâ böyle itdiler ta' yîn

İyi ve kötüyü birbirinden ayıran şeriâtın gereği böyledir ve âlimler de böyle belirlemişleridir.

30 Çekme bir nesne fevt olursa²¹ elem

Nefsiñi kıl muhâfaẓa her dem

Bir şey elden giderse veya kaçarsa üzülme, her zaman nefsini dünya meylinden koru ve kolla.

Çık sarâyından eyle zîneti nâz

Tâ nâs içre olasin mümtâz²²

Sarayından dışarı çık ve çok süslü olmaktan kaçın, böylece halk içinde seçkin olasin.

Naḳz-ı ' ahd itme gözle²³ hınş-ı yemîn

Tâki²⁴ milkiñ²⁵ fesâddan²⁶ ola emîn

Yeminini bozma ve sözünden dönme böylece ülken karışıklıktan kurtulsun ve güven içinde kalsın.

Mülküñe say' idirseñ ' umrânı

Ehl-i tüccâra eyle ihsânı

Ülkende bayındırlık ve medeniyet için çalışıyorsan ticaretle uğraşanlara lütufta bulun.

Zikrünü neşr iderler etrâfına

[369b]

Sa' y ider güş idenler elṭâfına

Adını her yerde söylerler ve bunu duyanlar da lütuflara ulaşmak için çalışırlar.

²¹ olursa: için M

²² -Ç

²³ gözle: gözet Ç

²⁴ tâki: tâ Ç

²⁵ milkiñ: milkiñde Ç

²⁶ Fesâddan: bâki Ç

35 Giderür haşmetiñi zihk-i keşir

Tîz²⁷ kocamağa budurur taqşir

Çok gülmek, heybeti kaldırır ve hızlı yaşlanmaya sebep olur.

Şehvet emrine itme bezl-i vücūd

‘Ömri eksildür ider²⁸ za‘ f-1 vücūd

Vücudunu bol bol şehvet için kullanma, hayatını kısaltır ve vücudun güçsüz kalır.

Sözi az söyle ol bülend-himmet

Hem erâzil ile eyleme şöhet²⁹

Çok konuşmak yerine çok çalış ve bayağı ve adi kimselerle sohbet etme.

‘Ulemâ keşretine sa‘ y eyle

Lutf u ihsânüñıla ra‘ y eyle

Bilgili insanların çoğalması için çalış, iyilik ve bağışlarla onları koru.

Bilki dünyâ harâbına bu nişân

‘Ulemâ kılletidir itme gümân

Bilginlerin azalması dünyanın yıkılması için bir alamettir, bunda şüphe etme.

40 ‘Ulemâ eşref-i halâyıkdur

Her ne luṭf olsa aña lâyıkdur

Yaratılmışlar içinde en yüce ve üstün olan ilim sahibi insanlardır ve onlar her türlü iyilik ve bağışa layıktır.

Haḫ kelâmında eyledi tafzîl

Naşş-ı kâṭı‘ ile [bu] oldı³⁰ delîl

Allah onları Kur’an’ında faziletli olarak üstün gördü bu kesin bilgi onların üstünlüğüne bir delil oldu.

²⁷ tiz: geç M

²⁸ eksilde vire: eksildür ider Ç

²⁹ şöhet: ‘ işret M

³⁰ oldı: +delil M

‘Ulemâ vâriş-i nebiyy-i Hudâ

‘Ulemâ mürşid-i tarîk-ı hüdü

Bilgin insanlar peygamberlerin mirasçılarıdır. Onlar Allah'ın yolunda kılavuzlardır.

Hayrı nefisine gayra sârîdür

Gayrılar leylî bu nehâridür

Hayrı, kendisinden başkasına dokunur. Başkaları gece, kendisi gündüzdür.

Turup³¹ otur bu tâifeyle müdâm

Ola tâ dîn ü devletünde nizâm

Eğer bu insanlarla birlikte olur onlarla oturursan devletinde ve dininde intizam ve düzen daim olur.

45 Lîk fark eyle hâliş ü mağşüş

Girmesün ara yire bir bî-hüş³²

Fakat samimi ve saf olanla olmayı birbirinden ayır ve aralarına akılsız kimseler girmesin.

İtme dâ'im mülâzımına nazar

Genc-i 'uzletde olur ehl-i hüner³³

Her zaman hizmetinde olan kişilerle beraber olma onlarla iç içe olma çünkü bilgin ve maharetli kişiler yalnızlık hazinesinde olurlar.

Sa'y idüp anları nedim eyle

[370a]

Gayrılar şöhetin 'adim eyle

Onlarla sohbet arkadaşı olmaya bak gayret et, başkalarıyla ilişkiyi kes, konuşma.

‘Âlemün hâli oldı şimdi tebâh

İrtişa' şâhibine rif'at ü câh

Dünya mahvolmuş ve yıkık bir durumdadır. Rüşvetçilik yapan makam ve mevki sahibi oluyor.

Baş ayağ oldı hem ayaklar baş

Halk-ı 'âlemde cehl olupdur fâş

Baş ayak oldu ayaklar ise baş oldu. Halk arasında bilgisizlik ortaya çıktı, yayıldı.

³¹ turup: dur Ç

³² bî-hüş: mağşüş M

³³ hüner: başar M

50 Halk rüşvetle oldılar³⁴ me'nūs

‘Ālemūn ihtilali hod-mahsūs

İnsanlar rüşvete alıştı dünyanın düzeninin bozulması bu sebeptendir.

Rüşvet alan viren ü vāsıtası

La‘net-i Hakkā itdiler hevesi

Rüşvet alan veren ve bu işe aracı olanlar Allah'ın rahmet ve affından mahrum kalmayı isteyenlerdir.

Şol hedāyā da³⁵ nāmı peşkeşdür

Hulle dinmez dahı müşevveşdür

Hediye dedikleri şey aslında peşkeşdir (yani rüşvettir.) Hediye diye verilen hullenin (hediye olması) şüphelidir.

Her kimūn³⁶ şānı ki hükümet olur

Aña viren hediyeye rüşvet olur

Bir kimsenin makam ve itibarı hükümetten ise bu kişiye verilen hediyeler rüşvet olur.

Manşib alanlar olursa eh[i]³⁷

Bī-sebeb eylemesin anı ‘az[i]

Devlet hizmeti olanlar eğer maharet sahibi iseler onları bir sebep olmaksızın işlerinden kovmasınlar.

55 Ehline virmeyen emāneti

İki kerre ider³⁸ hıyāneti³⁹

Emaneti ehline vermeyen iki kere hainlik etmiş olur.

Biri ehlini eylemek teb‘id

Biri nā-ehli eylemek taḳlīd

Bunlardan biri ehil olan kişiyi kovmak diğeri de ehil olmayanı yerine koymaktır.

³⁴ oldılar: olupdur Ç

³⁵ da: ki M

³⁶ kimiñ: kim Ç

³⁷ Mısrada vezin bozuktur.

³⁸ ider: eyler Ç

³⁹ hıyāneti: cināyeti M

İrtişâ⁴⁰ ile çün⁴¹ câh-ı⁴² kâzî

Rûz-ı mahşerde göre ol⁴³ 'âşî

Rüşvetçilik yaptığı için hâkimin şöhretini mahşer günü, kıyametten sonra toplandığı zaman, o isyancılar görecekler.

Dikeler mağ⁴⁴ adına bir sancağ

Böyledür şöhreti anuñ ancağ

Onun arkasına bir sancak dikilecektir. İşte onun şöhreti yalnızca bu olacaktır.

Mübtelâ-yı belâ-yı nâr-ı cağım

Şerbet-i sükker-i mâ-i hamım

Cehennem ateşinin zarar ve sıkıntısına tutulan, kızgın sudan şeker şerbeti içen gibidir.

60 Bir 'acib hâle vardı şimdi zamân [370b]

İrtişâ gör ne deñlü oldı 'ayân

Yaşadığımız dönem çok hayret edilecek bir duruma vardı. Rüşvetçilik açıktan açığa yapılır oldu.

Kimi dir açcem ile ben aldum

Kimi dir açce almağa geldüm

Bazıları ben param ile aldım der, bazıları ise para almaya geldiğini söyler.

Kimi dir meclisinde Fir' avnam

Kimi dir ben de hâdim-i kevnem⁴⁴

Kimisi bulunduğu yerde Firavun gibi kibirlidir, kimisi de âlemleri yıkan benim der.

Nâfiz olur mı anuñ ahlakı

Vâcib olmaz mı ola i' dâmi

Onun verdiği bu karar etkili ve geçerli olur mu? İdam edilmesi gerekli olmaz mı?

Yarışır mı bu dîn-i İslâma

Yine lâyıq görülmek in' âma

Bu İslam dinine yakışır mı? Yine de nimetlere layık olur mu?

⁴⁰ İrtişâ: irtizâ M

⁴¹ çün: - M

⁴² câh: +alan Ç

⁴³ göre ol: gör ki M

⁴⁴ hâdim-i kevnem: Kârûnam Ç

65 Böyle bed-baht u vâcibü'l-ıktli
Hâzıf yok⁴⁵ belki hayli⁴⁶ ızzetli

Böylesine talihsiz ve öldürülmesi zorunlu olsa da oldukça izzetlidir.

Böyle maızülü ıavn ile tahrik
Muhtazıdır dâlelele teşrik

Böyle alçak kimselere yardım ederek teşvik etmek sapkınlığa ortak olmaktır.

Böyledür şimdi ıalemün hâli
Cümlenün şimdi budur aı mâli

Şimdiki âlemin durumu budur, herkesin yaptığı iş böyledir.

ıUlemâ dâ'imâ mezelletde
Cühelâ her maılalde ı izzetde

İlim sahipleri her zaman alçaklık ve düşkünlük içinde, cahiller bilgisizler ise her yerde değerli ve şereflidir.

ıUlemâ mesnedi olur câhil
Câhil olan mükemmel ü kâmil

İlim sahipleri cahillere dayanmak zorundadır. Cahiller ise kusursuz ve eksiksizdir.

70 ıUlemâ sıkklet oldu meclisden
Câhilün yeri bek müderrisden

Âlimler meclise yük oldu, cahilin yeri tahsilli memurlardan daha sağlamdır.

ıUlemâ ahkar-ı avâm oldu
Câhilün her işi tamâm oldu

İlim sahipleri halkın alt tabakasından da aşağıda bir derecede iken cahil insanların ise her işi tamam oldu.

⁴⁵ yok: yokdur Ç

⁴⁶ Hayli: -Ç

Cühelâ cem' idüp⁴⁷ hemîn mâli

Ġayrı sevdâsı yoĠ budur ħâli

Cahiller bir an önce zengin olmak için mal biriktirirler, bundan başka bir istekleri yoktur.

Anuñ ile bulur bu⁴⁸ dünyede câh [371a]

Tâ cezâsın virür aña Allâh

Bu sayede dünya hayatında şöhret ve makam kazanabilirler, sonunda da yaptıklarının karşılığını Allah onlara verir.

Ġalğa 'ibret yiter ki bir câhil

Mâli⁴⁹ sa'y eyleyüp ider ħâşıl

Bir cahilin mal mülk için çabalaması ve kazanç elde etmesi karşısında insanlar bundan bir ders çıkarırlar.

75 Arturur ħadrini o⁵⁰ mâlile

Ġalğa meyl itdirür bu âl⁵¹ ile

Kazandığı mal mülk ile gücünü kudretini artırır ve bu kurnazlık ile insanları da kendi yaptığı şeye yönlendirir.

Giderek belki bir zamân mâzî

Ya müderris olur yâĠud ħâzî

Bir zaman sonra bakarsınız ki hâkim veya medrese hocası oluvermiş.

İder aĠkâmı kendü kāmına⁵² rām⁵³

Mâl u 'itâyı yir anuñla müdâm

Geldiği makamda kendi menfaatine yarayacak kararlar alır, sürekli mal ve hediyeleri kendine alır.

⁴⁷ idüp: ider M

⁴⁸ bu: -Ç

⁴⁹ mâli: mâla M

⁵⁰ o: ol Ç

⁵¹ âl: ħâli M

⁵² kāmına: dārına M

⁵³ rām: dām M

Göre⁵⁴ evkâfi ya⁵⁵ veşâyâyı

İdiser mâlı gibi yağmâyı

Vakıfları veya vasiyetleri gördüğü zaman sanki kendi öz malı gibi alır ve zimmetine geçirir, yağmalar.

Buña kızî dimek haşâdır bes

Dilini şaklamak gerek herkes

Bu kişiye hâkim demek yanlışır, herkes dilini saklamalıdır.

80 Hâli böyle vü kendü şâhib-lisân⁵⁶

Çanda varursa şâhib-i ' unvân

Durumu böyledir ve kendi sözü güçlüdür, nereye giderse rütbesi yüksektir.

Kişi bundan bulur çok⁵⁷ istidrâc

Bu sebebden çıkar bulup mi' râc

Böyle kişiler derece derece nimetlere ve parlak talihe sahip olur, böylece merdivenleri çıkıp yükselirler.

Bir⁵⁸ nazâr kııl ki soñra hâli ne olur

' Âkıbet her ne⁵⁹ itdiyise bulur

Bir bak ki sonra durumu ne olur, yaptığı her işin karşılığını görür.

Dünyede ' âkıle olur manķûr

Bâda virür soñra o Rabb-i Ğafûr

Dünyada akıllı kişiler tarafından hiç sevilmez nefret edilir ,bağışlayıcı ve terbiye edili ci Allah sonunda biriktirdiklerini ve kazandıklarını yıkar, harap eder.

Çalmayısar cihânda bir nâmı

Bûma⁶⁰ me' vâya olur anuñ bâmı⁶¹

Dünyada adı sanı kalmaz ismi silinir gider, onun çatısı baykuşa mesken olur.

⁵⁴ göre: gör ki M

⁵⁵ ya: ile M

⁵⁶ lisân: şân M

⁵⁷ çok: çü M

⁵⁸ bir : gel M

⁵⁹ ne: -Ç

⁶⁰ Buma: Bu Ç

⁶¹ Bâmı: Kâmı Ç

85 Tâ sirâyet ider maħallesine

Daħı hem şofrası vü⁶² kâsesine

Yaşadığı yere de, yediği yemeğe ve sofrasına da onun durumu etki eder

Aħiret hâli olımaz ta' bîr

[371b]

Ne kadar söylesem olur taqşîr

Ahiretteki durum açıklamak zordur ve ifade edilemez, ne kadar söylense de eksik olur.

Yâ ilâhî çün ismiñ oldı Ğafûr

İt hidâyet bu ħalbi ħıl mesrûr

Ey Allah'ım senin güzel ismin affedicidir, bu gönlü hak yola erdir ve mutluluğa eriştir.

Amelim kâtibine virme rızâ

İtmesün seyvi 'âtımı imzâ

Yaptıklarımı kaydeden yazıcı meleğin kötülüklerimi yazmasına izin verme.

Her ne yazdımsa bu cerîdemde

Cümlesi vardurur⁶³ bu ' âlemde

Bu eserimde yazdıklarımın hepsi gerçektir, bu dünyada karşılaşılan durumlardır.

90 Seniñ ' ilmiñde bu⁶⁴ bir fena⁶⁵ yoħdur

Ķullarıñda veli ħaħa çoħdur

Ey Allah'ım sen her şeyi bilirsin ilmin sınırsızdır, fakat kullarına hata ve eksiklik çöktür.

Yine ' afvuñ recâsıdur maħşûd

Anı özler bu deñlü her⁶⁶ mevcûd

İstenilen ve umulan şey senin affediciliğindir, her varlık bunu ister.

⁶² vü: hem M

⁶³ vardurur: vardır Ç

⁶⁴ bu: -M

⁶⁵ fenâ: ħafâ M

⁶⁶ her: hep M

Sen Kerîm ü Raḥîm hem⁶⁷ ü ebedî

Cümleniñ mesnedi vü mu' temedi

Sen ikram edici, esirgeyip bağışlayan ve ölümsüzsün; herkesin dayanağı ve güvendiği sensin.

Bize yarın habîbiñ eyle şefî^c

Ḳadrimiz tâ ki anda ola refî^c

Bize gelecekte Hz. Peygamber'i şefaati kıl, bu sayede değerimiz yükselsin.

Fazlıñ ile ḳoyınca cennete

Lâyıḳ it⁶⁸ anda bizi rü^c yetiñe⁶⁹

Cömertliğinle bizi cennete koyduğunda orada da bize seni görme nimetine layık eyle.

SONUÇ

17. asır Osmanlı dönemi İslam âlimlerinden Ebu'l-Bekâ el-Kefevî Arap grameri, tefsir ve fıkıh gibi İslamî ilimlerde eser neşreden, hayatı ile ilgili ayrıntılı bilgi bulunmayan bir şair ve ilim adamıdır. Bu çalışmada, Kefevî'nin ilmihal türündeki mensur eseri *Tuhfetü'-Şâhân*'ın sonunda yer alan *Manzûm Nesâyiḫ-i Mülûk* adlı kısa mesnevi çeviriyazısı yapılarak incelenmiş ve günümüz Türkçesine aktarılmıştır. Çalışmanın giriş bölümünde Türk edebiyatındaki siyâsetnâme ve nesâyiḫ türü eserlerle ilgili bilgi verilmiştir. Şairin, kadılık ve müftülük gibi görevler yaptığı, Filibe'deki görevi sırasında yapılan bir şikâyet üzerine IV. Mehmed tarafından Kefe'de ikamete mecbur edildiği, on yıllık sürgünün ardından İstanbul'a geldiği, kısa süre sonra da burada vefat ettiği ve Eyüp Sultan Türbesi yanına(Hz. Hâlid türbesi bitişiğine) defnedildiği bilgilerine ulaşılmıştır. Kefevî'ye atfedilen sekiz eser tespit edilmiştir. *Külliyat* adlı eseri hakkında kapsamlı çalışma yapılsa da 24 yazma nüshasına ulaşılan *Tuhfetü'-ş-şâhân* ile ilgili henüz kapsayıcı bir çalışma yapılmamıştır. Kütüphane kataloglarında birçok el yazması nüshası bulunan hatta iki kez matbaada bastırılan bu eser belli ki yazıldığı dönem büyük ilgi görmüştür. Eserin araştırmacılar tarafından incelenmesi ile gelecekte yazar ve ilmî çalışmaları ile ilgili ayrıntılı bilgiler edinilebilecektir. Kefevî eserinde yazıldığı dönemle ilgili sosyal eleştiri yapmaktadır. Mesnevi dil ve imla açısından incelenmiş; eserin sade bir dil ve didaktik bir üslupla yazıldığı belirtilmiştir. Eserin vezni belirlenmiştir. Eserin yazımında “feilâtün mefâ'ilün feilün” kalıbı kullanılmıştır. Şekil yönünden değerlendirilen eser mesnevi nazım şekli ile yazılmıştır. Toplam 94 beyitten oluşan eser klasik mesnevi tertip özelliklerini göstermemektedir. Son bölümde eserin transkripsiyonlu metni hazırlanmıştır. Beyitler günümüz Türkçesi ile nesre çevrilmiştir.

⁶⁷ hem: sin M

⁶⁸ it: eyle M

⁶⁹ rü 'yetiñe: rü 'yete Ç

KAYNAKLAR

Adalođlu, H. H. (1998). Siyasetnâme. *DİA* (C. 37, ss. 304-306). TDV Yayınları.

Altay, A. (2011). Klasik Dönem Osmanlı Siyasetname Geleneđine Genel Bir Bakış. *Turkish Studies*. 6 (3): 1795-1809.

Aydın, E. (2009). *Ebu'l-Bekâ'nın el-Külliyât'ındaki Hadislerin Tahrîc ve Deđerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi: Marmara Üniversitesi.

Bilgin, E. (2021). Siyasetnâmelerde ve Divan Şiirinde Ekonomik Düzeni Bozduđu Belirtilen Bazı İktisadi ve İdari Sorunlar. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 31 (1): 79-104.

Bursalı Mehmed Tahir Efendi. (t.y.). *Osmanlı Müellifleri-1*. Meral Yayınevi.

Kılıç, H. (1998). "Ebu'l Bekâ el-Kefevî". *DİA*. C. 10. TDV Yayınları. 298.

Okumuş, E. (2021). "Defterî Mehmed Paşa'nın Nesâyihu'l-Vüzerâ Ve'l-Ümerâ Başlıklı Eseri Çerçevesinde Siyaset Düşüncesi". *Kilis 7 Aralık Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. 8 (2): 453-484.

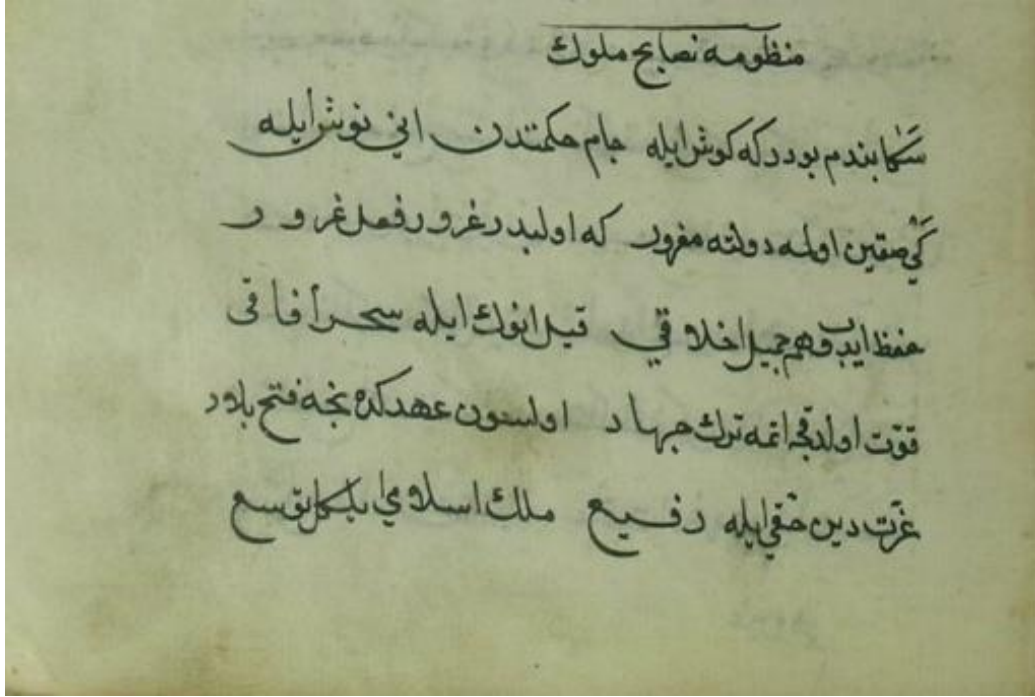
Öztürk, Z. (2022). *Netîcetü's-Sülûk Fî-Nasîhati'l-Mülûk (Metin İncelemesi-Tenkitleli Metin)*. Doktora Tezi: Uludağ Üniversitesi.

Süreyya, M. (1996). *Sicill-i Osmanî-2*. Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Tarık, R. (2019). "Ebü'l-Bekâ el-Kefevî'nin Tuhfetü'ş-Şâhân'ında İslam Akâidi". *Mezhep Araştırmaları Dergisi*. 12: 572-609.

Yılmaz, C. (1998). "Siyasetnâme." *DİA*. C. 37. TDV Yayınları. 306-308.

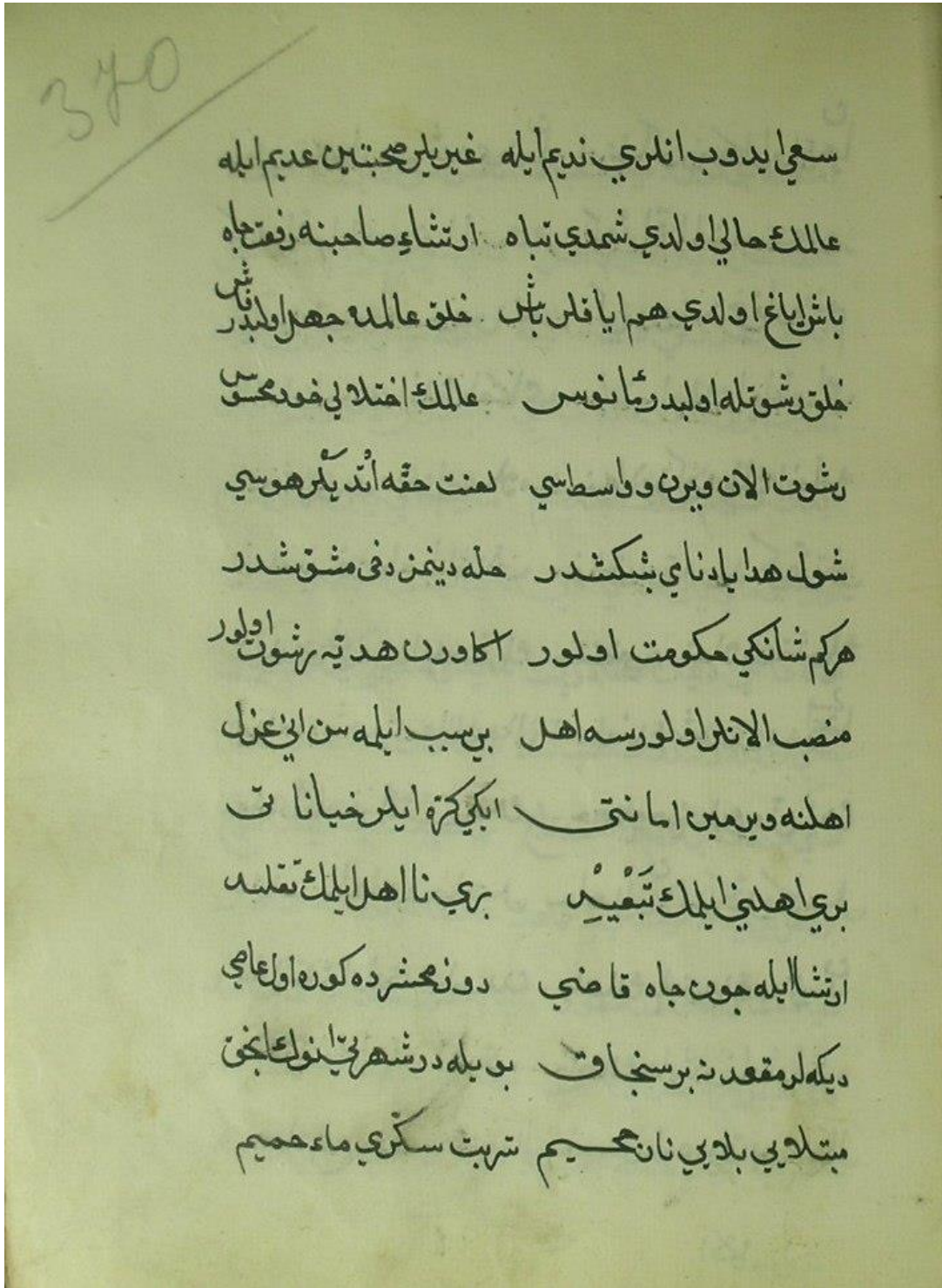
TIPKIBASIM

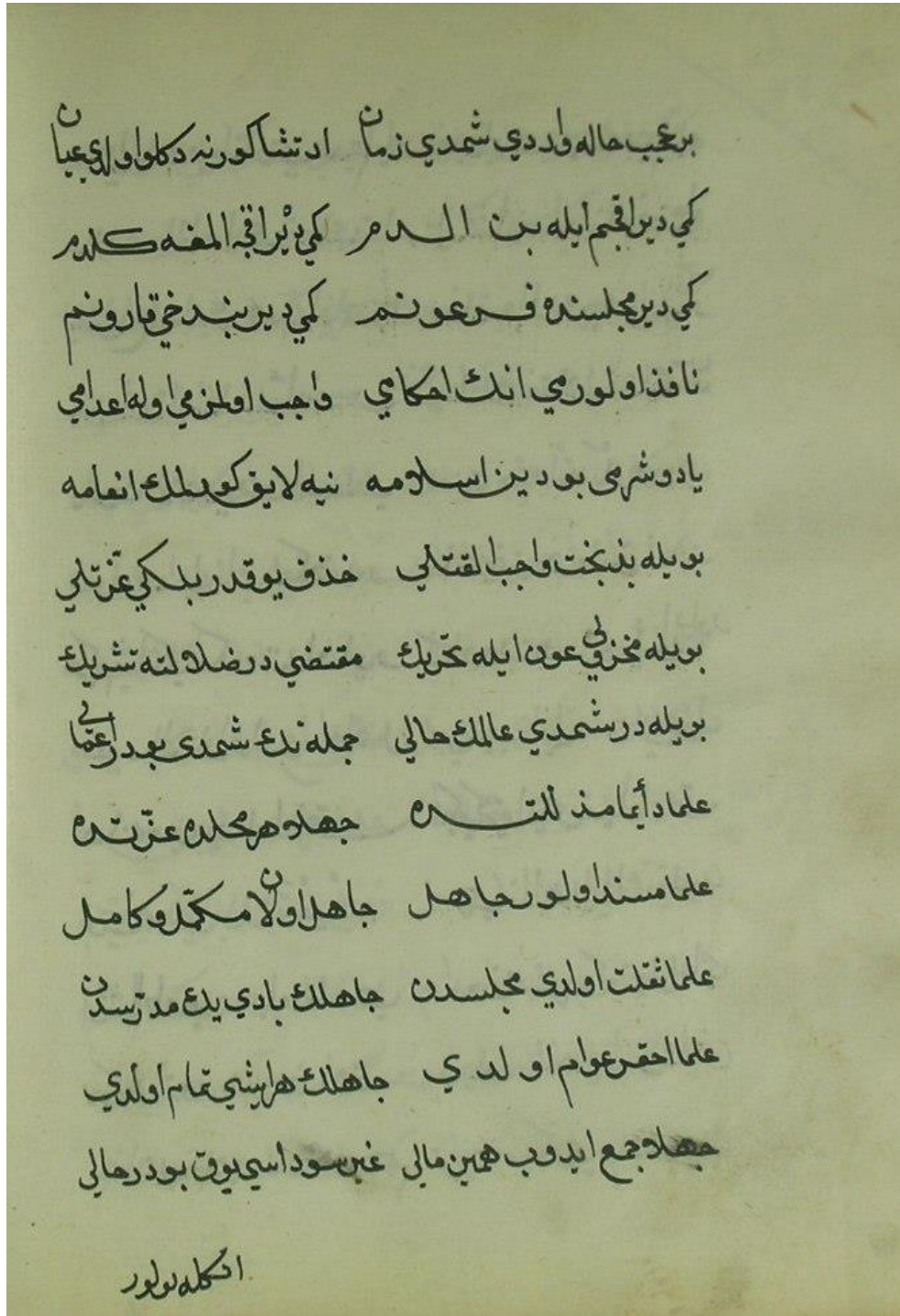

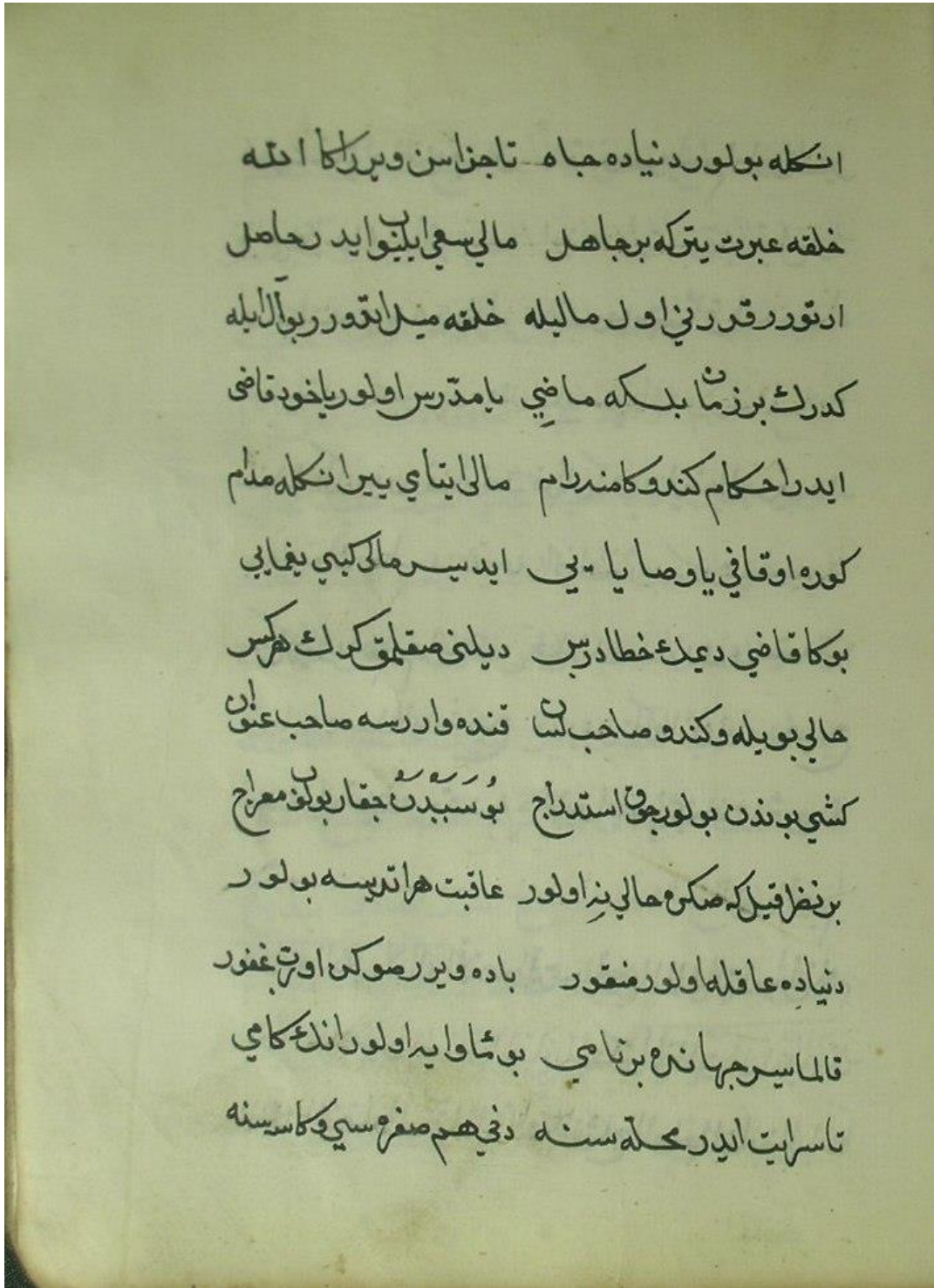
بوکه ایله مدارهتکی محکم ایت بویله دین و دولتکی
 تقی شاه اندی شغل مک ربلا سلطنت خانه سنه و یردی خراب
 استماع ظنیر و تیغ و تبر سمع یا کله ایده هر درم اش
 هم اولوب رای فکر کد صیب اصل خلقتده اولش اوله نصیب
 اولسه اول توازغ طالع شاهلرا حوالین اولامی سامع
 برایشه ایلسک عنیت عنم جزوی شیله اتمه تک جنم
 بچ نخته جمع اولان الات لایق اولمز که فوت اوله فوت
 اولسه عنم جنم کرتون کل امر بوقت مرهون
 بی فائده اتمه لجاج عناد تا که قهر اولیه بود کوعبا د
 کسه ند عیبین ایله تقی ش و برمه اند ایله قلبه که تشویش
 ستم و ظلم کورم کل لایق شاهلرا بجره اولاسن فایق
 دایم اشع احمدی کورن تا که اول کوندر انی حقی کورن
 دینی تابع فلان هوا سینه عاقبت او غردی بلا سنه
 غیر هم

غیرہم نفسیله سخی اولیکوز لیکه انده عدالتی بیلکوز
 اعتدال اوزر اولسه احسان عاقبتدر ندامت خسران
 بیت مالی صقین ایله اسراف مال خاصکده قلمعل اولون
 طمع ناسه مال باعث اودور سبب فتنه حوادث اودور
 قان دوکلمکده کی دلیل اولمه خذولیت طعمه سعیر اولمه
 خون ناحق ایله ایله قصاص مکر عفو و لی ایله اولملا
 ایله حد اقامتن تشریف مستوی کور اگر وضع شریف
 دفع اشرار نفی و قید حبس دفع اولنر سه اتمه قتل نفس
 قطع عضو ایله دفع فساد مندفع اولنر ایسه قتل ایله داد
 بویله در مقتضای شرع مبین علما بویله اندیلر تعیین
 حکم برسنه فوت اولور سه الم نفس کی قید محافظ هر دم
 نفع عهده اتمه کوزت حنت یمین تا اول ملک ده باقی امین
 ملک که سعی یدرسک عمرانی اهل تجاره ایله احسانی

ذکر کی نشاید در لرا طرفنه سعی بدر کوشاید نذر الطافنه
 کید در زخم متکی فحک کثیر نیز قوجمه بود در تقصیر
 شهوت امرنه اتمه بذک وجود عمری کسلد رایدر ضعف وجود
 سوزی از سویله اول بلنت هم از ایل ایله ایله صحبت
 علما کثرتنه سعی ایله لطف احسان کله رعای ایله
 بلکه دنیا خرابنه بونشان علما قلیتدر اتمه کمان
 علما اشرف خدایقدر در هر نه لطف اولسه کمال بقدر
 حق کلامنده ایلدی تفضیل نصرتا مع ایله اولدی دلیل
 علما وارث نبی خدا علما مرشد طریق وهدا
 خیری نشنه غیر ساریدر غیر لیلی بنیهاریدر
 دورا و توریو طایفه مدام اوله تادین دو ننگه نظام
 لیک فرق ایله خالص معشوش کرمسون آره ین بر پیش
 اتمه دایم ملازمه نظر کنج عزتده اولور اهر هنر
 سعی ادوب

انكله بولور دنياده جابه تاجزاسن و بركا الله
 خلقه عبرت يترکه برجاهل مالي سعي ايلنوايد رحاصل
 ارتور قدر زني اول ماليله خلقه ميل اتدور ربواليله
 كدرک برز ما بککه ماضي بامدرس اولور يا خود قاضي
 ايدر احکام کندو کامندرام مالي ايتاي ييرا انکله مدام
 کوره اوقافي يا وصايا يبي ايد سير مالي کبي بغياي
 بوکا قاضي ديمد خطا ديس ديلني صغلق کرد کهرس
 هاي بوييله و کندو صاحب کسا قنده وار رسه صاحب عنو
 کشي بوندن بولور بوجو استدراج بوسيدن جفار بولور معراج
 بر نظر قيل که صکره هاي نيز اولور عاقبت هرات ديسه بولور
 دنياده عاقله اولور منقور باده ويرر صوکن او تر غفور
 قالما سير جهانده بر ناهي بو ما و ايد اولور اندک کامي
 تاسرايت ايدر محله سنه دفي هم صفر سي و کاسر سنه

